

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

(Συνέχεια)

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΣΤΗ ΔΩΡΙΔΑ

Το μοναστήρι της Βαρνάκοβας είναι από τα πιο αξιοσημείωτα πράγματα στη Δωρίδα. Λόγγοι τριγύρω άγριοι γέρνουν στο ποτάμι κρύβοντας λύκους. Για το μοναστήρι αυτό έχουν γράψει μερικοί στα περιοδικά του «Παρνασσού» και της «Εστίας».

Εγώ προσθέτω ένα τραγουδάκι που λέει :

Βόηθα Νικόλα απ' τὰ καμπιά,
Κι' Ἀγιά Σοφία απ' τὴν Πόλη.
Βόηθα καὶ σὺ Βαρνάκοβα
ἀπὸ τὸ Λοιδωρικό
γι' αὐτὴν τὴ σοῦσι τὴν ξανθὴ
γι' αὐτὴν τὴ μαυρομάτα,
ποῦν' τὸ κορμὶ τῆς μάλαμα,
τὰ χέρια τῆς ἀσπρὰ,
τὰ δὺς βουζιά τοῦ κόρφου τῆς
ἀπὸ μαργαριτρί.

Εἶναι ἀξιο πρὸς παρατήρησιν πὺς τὰ ὀνόματα πολλῶν μὲν ὡς εἶναι ξενόφωντα.

Παρακλίτω εἶναι τὸ Βλαχοκάτουνο χωριὸ ψηλὰ στὸ βουνό. Κάτουνα καὶ κατοῦνα θὰ εἴπῃ στρατῶνας κοινῇ, γι' αὐτὸ τὴν Ἑλλάδα τόσα χωριά, κομπούλεις καὶ θέτες ἔχουνε τὸ ὄνομα αὐτό.

Δι' θὰ ξεχωρῶ ποτὲ τὴν βραδεῖα πὺς διανυχτερεύοντας στὸ ὑπαίθρο, κουκουλωμένος μέσα σὲ μιὰ κάπη, κοντὰ στὸ ποτάμι, ἀνοίγα τὰ μάτια μου καὶ εἶδεν μὴν ἄγρια σκηνογραφία, τὸ δάσος, πὺς τοῦδαλε φωτὰ κάποιος Βλαχοκατουνιώτης γιὰ νὰ κἀν χωράφια, νὰ καίεται, νὰνάθη καὶ σβήνη καὶ νὰ ῥίχνῃ σὰν προβολὴς ἡλεκτρικοῦ, δερμάτια ἀπὸ φῶς, μέσα στὴ λαγυράδι...

Ὁ δῆμος Εὐκαλίου τραδεῖ ὡς τὴ θάλασσα, ὁ Σουλές, τὸ Ὁμέρ-Ἑφέντη, τὸ Χατάν-Ἀγζ, χωριὰ πὺς θυμίζουν Τουρκία.

Καὶ μερικὰ Σλαβικά ἔχει ἡ ἐπαρχία, Καρούτες π.χ. λένε ὅτι εἶναι ἀπὸ τὸ Καρούτα πὺς σημαίνει σκάφος. Ἀπὸ τίς Καρούτες ἐγνώρισαν ἓνα ἀστυνόμο ἀνθυπασιότη ὁ ὅποιος μοῦ ἔλυσε τὸ γλωσσικὸ ζήτημα σὲ δέκα λεπτά.

Τὸ Λοιδωρικό μερικοὶ λένε ὅτι εἶναι ἀπ' τὸ Ια Πιρίν τῶν Βενετῶν.

καταδικάζει τὴ γλῶσσά μας νὰ μὴ γίνῃ ποτὲ ὄργανο τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ἐπιστήμης, νὰ μὴ χαρῇ καὶ τὴ ζωὴ τοῦ βιβλίου, ἀπεναντίας, ἂν εἶναι δυνατό, νὰ χάσῃ καὶ τὴ ζωὴ πὺς παίρνει ἀπὸ τὰ χεῖλια, καὶ πὺς εἶναι ἡ ἀληθινὴ γιὰ μιὰ γλῶσσα ζωὴ. Ἐνῶ γιὰ τὸν κ. Σκιαδὴ ἡ πρόληψις αὐτὴ ἡ ἀνόητη δὲν εἶναι λόγος ἀποδεικτικὸς, ἐπιχειρήματος δύναμη δὲν ἔχει, μὲν εἶναι κάτι πὺς μέσα του φωλιάζει, καὶ πὺς κάθε στιγμὴ ξεγύρνεται καὶ φαίνεται στὸν προσεχτικὸ ἀναγνώστη τοῦ βιβλίου καὶ πὺς σκεπάζει τοῦ κ. Σκιαδὴ τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας. Νὰ ἡ ἐξήγησις τῆς ἀπορίας μας, πολὺ φυσικῆς, γιὰτὶ νὰ στρώσῃ μπροστὰ καὶ τόσα ἄγρια ὁ κ. Σκιαδὴς «τοὺς πολέμιους τῆς καθαρευούσης» ἐνῶ ἐπὶ τέλους οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔκαναν καὶ κανένα μεγάλο κακὸ ἀπὸ τίποτ' ἄλλο δὲ θέλανε παρὰ νὰκούνε ὅτι τοὺς λέει ἡ λογικὴ. Καὶ τώρα μιὰ ἐρώτησις κρόμα. Τὶ ἐμπιστοσύνη νάχει κανεὶς καὶ τὶ σημασία νὰ δώσει σ' ἓνα τέτοιο βιβλίο, πὺς δὲν τὸ γέννησε ἡ λεύτερη ἐρευνα, ἡ σκέψις ἡ ἀσκαλίσωτη. Τῶν φαινομένων ἡ ἀθόλωτη παρατήρησις, ἀλλὰ μιὰς πρόληψης ἀνόητης, σὰν κάθε πρόληψις, ἔχει τὴ παραγίδα, πλάι στίς ἄλλες σφραγίδες τῆς σοφίας, τῆς ἀστειολογίας, φοβεροῦ παρατηρητικοῦ, καὶ πὺς φοβερῆς παρανοητικῆς ἐπιδειξιότητος;

Ἀλλὰ ἔχει καὶ ὠραίες τοπωνυμίες στὴ Δωρίδα π.χ.

Τρίκορφο, Παλάτια, Ἐρατεινή, Μαλάματα, ἐνθ' τουναντίον Βυλογαϊδάρη.

Τὸ Μαλάματα κάποιος τὸ ἔλεγε ὅτι εἶναι τουρκικό, ἐνῶ εἶναι ἑλληνικώτατον. Μάλαμα—μάλαμα (Μαλάτω), ὡς καὶ τὸ Ἀσπρὶ (ἀσπρὸς ἀργυρὸς).

Καὶ ἀπὸ τὸ φυτικὸ βασίλειο βοίσκεαι καλὲς τοπωνυμίες.

Καρυά, Μηλιά, Σουκιά, Κλημά, Γρανίτσκα. Γρανίτσα εἶναι εἶδος δρυός, δὲν εἰδεύρω ἂν εἶναι ἑλληνικὸ τὸ ὄνομα αὐτό, ὡς τοῦ ἡμεραθοῦ, ἄλλου εἶδους δρυός.

Ὁραϊότατο ὄνομα ἀπ' τὸ φυτικὸ βασίλειο ἔχει ἓνα χωριὸ τῶν Καλαδρίτων καὶ ὁ δῆμος του. Τὰ Κρηνοφύτα τοῦ δήμου Λευκασίας.

Ἐν γένει ὅλοι οἱ Δωριεῖς λέγονται Λοιδωρικοὶ καὶ οἱ γαλατάδες.

ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΔΩΡΙΔΑ

Τὰ παρχία τῆς εἶναι ἀπλησίαστα, ἄκαρπα, βραχερά. Ἀπ' τὰ χειρότερα παρχία τῆς Ἑλλάδας. Μόνον ἐκεῖ στὴ Βιτρινίτσα βλέπει κανεὶς λιμάνι μὲ γῆ τριγύρω καλλιεργημένη.

Ἀπάνω στὰ βουνὰ τῆς παρχίας εἶναι πολλὰ φτωχοχώρια πὺς ἔχουν βοσκούς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.

— Τρυπιάδες ἢ Τρυπολόγους τοὺς λένε αὐτοὺς μερικοὶ γειτόνοι, ἐπειδὴ ἔχουν τρυπώσι ἐκεῖ ἐπάνω.

Στὸ χωριὸ Στρούζα, πὺς εἶναι κατὰ τὸ Λοιδωρικό, λένε Κατριάδες τοὺς χωρικοὺς γιὰτὶ τοὺς κλίνει ὁ χειμῶνας καὶ μένουν μέσα στὰ σπίτια τους καὶ καπνίζουν ἀπὸ τὴ φωτιά. Στίς Καρούτες τοὺς λένε Καρβουνιάδες.

Ἐν γένει στὸν φτωχὸ αὐτὸν τόπο δὲ μποροῦν νὰ ζήσουν οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ Ὑμηττός μας εἶναι χειμαδιὸ Δωρικό. Στὴν Ἀθήνα ἰδίως δὺς ἐπαγγέλονται ἐπαγγέλματ', τοὺς γαλατάδες καὶ τοὺς ἀμαζάδες.

Περνώντας τὰ Παλαιοζάρια μπκίνεις στὸ δῆμο Κροκυλλοῦ.

Ἡ Πενταγιὸς εἶναι καλὸ χωριὸ, πρωτεύουσα τοῦ δήμου μαζί μὲ τὸ Παλαιοκάτουνο.

Στὴν Πενταγιὸς βλέπεις μερικὰ κεραμυδία... Γιὰτὶ ἐδῶ στὴ Ρούμελη συνήθως δὲν βάζουν κεραμυδία στὰ σπίτια, ἀλλὰ πλάκες, καὶ γιὰτὶ εἶναι ἀκριβὰ, καὶ γιὰτὶ δὲν βαστοῦν τὰ κεραμυδία ἐπειδὴ τὰ σκάνει ὁ χειμῶνας καὶ τὰ σπάζει τὸ χιόνι.

Ἐκ Βυζαντίου ἀρχεσθαι». Τὴν ἀρχὴ αὐτὴ, πὺς ἴσως σήμερα εἶναι σὲ μερικὰ ζητήματα τῆς μόδας, ἀκολουθῆσε καὶ ὁ κ. Σκιαδὴς στὴν ἐξέτασιν «τοῦ παρελθόντος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας». Εἶταν «νεκρὰ ὡς πιστεύεται, ἡ γλῶσσα τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων» ἡ καθὼς πιστεύει καὶ ζητᾷ νὰποδείξῃ ὁ κ. Σκιαδὴς, εἶταν γλῶσσα ζωντανή; Τὴ γνώμη του αὐτὴ δὲν εἶμαι σὲ θέση βέβαια νὰ τὴν κρίνω· εὐχομαι ὡς τόσο νὰ εἶναι σωστὴ, γιὰτὶ κρῖμα θὰ εἶταν ἀλήθεια νὰ μὴν ἔχει τίποτα σωστὸ τὸ βιβλίο. Εἶπα πὺς δὲν μπορῶ ἐγὼ νὰ κρίνω τὴ γνώμη τοῦ κ. Σκιαδὴ γιὰ τὴ γλωσσικὴ κατάστασιν τῶν Βυζαντινῶν. Πρέπει ὅμως καὶ νὰ προστέσω πὺς οὔτε ἀπαράτητο εἶναι νὰ ἐξετάσῃ κανεὶς ἂν ἔχει δίκιο ἢ ὄχι ὁ κ. Σκιαδὴς. Γιὰτὶ, εἴτε δίκιο ἔχει, εἴτε κ' ἡ γνώμη του αὐτὴ ἀξίζει ὅσο κ' οἱ ἄλλες, λόγος ἀποδεικτικὸς τῆς θεωρίας του ὅτι διὰλεκτος ἢ καθαρεύουσα, καὶ δὴ ἐπιγραφετέρη, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ γλῶσσα πὺς μιλοῦσαν οἱ Βυζαντινοί, ὅταν ἡ ἐμπειρία, ὅταν τῆς τωρινῆς γλωσσικῆς καταστάσεως ἡ ἐξέτασις πείθει, πὺς ἡ ἀνακάλυψις ποῦκανε ὁ κ. Σκιαδὴ γιὰ τὴν καθαρεύουσα, εἶναι καλὴ μόνον νὰ τὴν θαυμάζουν οἱ κριτικοὶ τῶν ἐφημερίδων, κ' οἱ λόγοι τῆς σειρᾶς τοῦ κ. Καλογερόπουλου.

Γιὰ νὰ πετύχει κανεὶς στὴν ἐρευνα, στὴ με-

Ὁ Καρκαβίτσας, μὰς ἔβγαλε στὴν μέση τὴν Πενταγιώτισσα. Ποίημα τοῦ Παλαμά σ' αὐτὴν, πὺς τὸ ἐπαίνεσαν ὁ Προβελέγγιος σὲ μιὰ κρίσιν διανομοῦ, ἐτόνισε πολὺ τὸ ἱστορικὸ αὐτό.

Τώρα πάλι ἀκουσα, ὅτι κάποιος ἐτοιμάζεται νὰ δραματοποιήσῃ τὴν ὑπόθεσιν.

Τοῦ συνιστῶ νὰ ἀντλήσῃ τίποτε ἀπ' τὴν εἰκόνα αὐτὴν πὺς περιγράφει ὁ δημοτικὸς στίχος :

Κλείσε τὰ παραθύρια σου
Καὶ σκέπασ' τὴν φωτιά σου,
Νὰ μὴ φανῇ ὁ ἀστὴς σου
Ὅπουχεῖς στὴν καρδιά σου.

Ὁ Κόκκινος εἶναι ποτάμι πὺς πηγάζοντες γιὰ τὸ Λοιδωρικό θὰ τὸ περᾷ. Κυλάει νερὰ θολὰ καὶ κόκκινα.

Τὸ Σουρούστι, τὸ Κριάτσι, ἡ Ἀνδρεστανία καὶ τὸ Νούτσουμπορ εἶναι κκοποφόρετα χωριά τοῦ δήμου Βωμοίας.

Βωμοία ὀνομάσθηκε τὸ μέρος αὐτό, κατὰ τὴν ἐξήγησιν ἐνὸς δασκάλου, γιὰτὶ τὰ Βαρδούσια σὰν βωμοὶ ὑπερφυσικοὶ κρέονταν ἀπὸ πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι σου.

Τὸ Κριάτσι, εἶναι κρυμμένο μέσα στὰ ἔλατα, ἀκοινώνητο, ἀπόκεντρο, ἀραιό. Ἀπὸ μὲ πέρασαν γιὰ μεταφισμένο ληστὴ καὶ μοῦλεγαν νάρητω κάτω τὸ ὄπλο μου... Ἔρω στὸ χωριὸ αὐτό τὰ μέρη εἶναι δασώδη. Ἡ Τρυπία εἶναι ἓνας λόγος μεγάλος ἀπὸ δρῦς.

Τὰ ἔλατα ὁλόγυρα θεώρῳτα μοιάζουν μὲ στρεπτιώτες πύπιασαν τίς κορφές. Καὶ μόνο τὸ Βλαχοβούνι, πὺς τὸχουν γιὰ λιβάδι οἱ τσοπάνιδες, οἱ βλάχοι, εἶναι γυμνὸ καὶ φαρκλό.

Ἀπέναντι σ' ἓνα βουνό, στὸν Πύργο, ἐκιντυνέφαμε νὰ χαθοῦσε πὺς μὰς ἐπίασε φοβερός χειμῶνας, χιόνι καὶ χλαζὶ, ἄρας καὶ καταχνιά. Ὁ συνοδοιπόρος μου, ἓνας ἔμπορος πὺς τὸν ἔλεγαν Μάντζαλο, ἐκεῖ πέρα ἐκόντεψε νὰ πληρώσῃ ὅλες τίς ἐμπορικὲς τοῦ ἀμαρτίες, ἀλλὰ ἔφυγε καὶ ἀνθεξαμε ἀπὸ κάθε λιποψυχία γιὰτὶ εἶχαμε φάγει καλὰ τὸ πρωτὶ ἀκολουθώντας τὸ ῥητὸ τοῦ Μαντζάλου, ὅτι «ὁποῖος φάει πρωτὶ καὶ παντοφρετῇ μικρὸς χαϊμὸ δὲν ἔχει». Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι μὰς ὠφέλησε πολὺ περισσότερο ὁ συνοδοιπόρος μας κ. Χ. Κοζώνης, πὺς ἔφερε τὸ δρόμο.

(Ἀκολουθεῖ)

ΧΩΣΤΑΣ Σ. ΤΟΥΝΑΡΗΣ

λέτη ἐνὸς ζητήματος, πρῶτο καὶ ἀπαραίτητο εἶναι νὰ μπορεῖ νὰ ἐχτιμήσῃ τὴ σημασία κάθε φαινομένου πὺς σχετῇ μὲ τὸ ζήτημά του, νὰ ξέρῃ νὰ ζυγίσει τὴ κύρος μιᾶς ἀποδείξεως, νὰ καταλαβαίνει δηλ. ἂν ἔχει πραγματικὴ ἀποδεικτικὴ δύναμη γιὰ τὴ θεωρία τοῦ ἓνα φαινομένου, καὶ νὰ βροῖκει τὴ σχετικὴ ἀξία τῶν διαφόρων ἀποδεικτικῶν λόγων. Πολὺ φυσικὸ λοιπὸν εἶταν νὰ πετύχει τόσο λαμπρὰ ὁ κ. Σκιαδὴς, ὅταν πολεμάει μὲ τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς γλωσσικῆς καταστάσεως τῶν παρασμένων κίωνων νὰ στήσῃ τὴ θεωρία του καὶ νὰ ποδείξῃ πὺς εἶναι σωστὴ.

Μία θεμελιώδης πλάνη κοινὴ παρὰ τε τοῖς πολέμοις τῆς καθαρευούσης καὶ τοῖς ὑποστηρικταῖς αὐτῆς μετὰ μιᾶς ἐσφαλμένης γλωσσολογικῆς ἀρχῆς ἐγέννησαν τὴν κατὰ τῆς καθαρευούσης σταυροφορίαν λέει ὁ κ. Σκιαδὴς. Καὶ τὸ δεύτερο κεφάλαιον τοῦ βιβλίου του, τὸ γέννησε «μὴ θεμελιώδης πλάνη» τοῦ κ. Σκιαδὴ, πὺς κυριολεκτικὰ παρανόησιν δὲν εἶναι «Πάντες δηλ. γράφει ὁ κ. Σκιαδὴς, πιστεύουσιν ὅτι ἡ καθαρεύουσα ἐδημιουργήθη δι' εἰσαγωγῆς ἀρχαίων στοιχείων ἐν τῇ ζώσῃ γλώσσῃ ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ τέλους τοῦ Ἡ' αἰῶνος».

(Ἀκολουθεῖ)

ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ